

Т.М. Зелінська

T.M. Zelins'ka

Усвідомлення типів амбівалентності особистості психологами центрів зайнятості у вимірі професійної компетентності

An Insight into the Types of the Person's Ambivalence by Employment Center Psychologists in Terms of Professional Competence

У статті розглядаються типи амбівалентності особистості безробітних. Цілеспрямований психологічний вплив на їх вияви сприятиме узгодженості, гармонії суперечливих оцінок безробітних та подоланню важкої життєвої ситуації з мінімальними негативними психологічними наслідками. Використання цих знань психологами посилить ефективність служби зайнятості.

Ключові слова: амбівалентність особистості, амбітендентність, тип, опір, конкордантно-гармонійний тип, конкордантно-нестійкий тип, дискордантний тип.

The article describes types of ambivalence of the unemployed. Deliberate psychological impact on the unemployed in case of these manifestations will facilitate coherence and harmony in contradictory assessments made by the unemployed and overcoming hardships with minimal adverse psychological effects. The use of this knowledge by psychologists will enhance the effectiveness of the employment service.

Keywords: person's ambivalence, ambitendency, type, resistance, concordantly balanced type, concordantly unstable type, discordant type.

Постановка проблеми. Безробіття стає психологічним фактором втрати узгодженості, гармонії різних сфер життєдіяльності людини. У внутрішньому світі особи у цей період життя посилюються опір, вагання, уникнення. Виявляються одночасно та на високому рівні напруги прагнення прийняття – страх знехтування, фрустраційна толерантність – фрустраційна інтолерантність, доброзичливість – агресивність, що обумовлює неадекватність пошуку особистістю шляхів рішень проблеми працевлаштування. Зростання негативних ознак амбівалентності особистості як одночасної суперечності позитивної і негативної оцінки ситуації безробіття, себе, оточуючих відбувається як у осіб, що втратили роботу, так і у членів їх сімей та близьких. У таких несприятливих умовах безробітним необхідно надати кваліфіковану психологічну допомогу для узгодженості, гармонії їх особистості.

Подолання безробіття розглядається вченими у межах теорій очікування цінності [17], атрибутивності ситуації

[10, 16], копінг-стратегій поведінки [8], саморегуляції [3, 11]. Працевлаштування, збереження психологічного благополуччя вважаються результатами подолання безробіття [3]. У нашому дослідженні виділимо внутрішній критерій психологічного благополуччя – це переживання узгодженості, гармонії амбівалентності внутрішнього світу дорослої людини, що дає можливість особі працевлаштуватися та бути ефективною в життєдіяльності. При цьому ми виходимо з того, що, як вважають й інші дослідники, працевлаштування як поведінкова сфера особистості є зовнішнім критерієм, праця стає основою виживання людини [3, 10, 11]. Ми погоджуємося з узагальненням О.М. Дьоміна про дослідження поведінки: "Наш висновок полягає у тому, що подолання безробіття особистістю значною мірою будується згідно із "законами" її психологічних характеристик. Особистість є відкритою динамічною системою, яка реалізує свої потенційні можливості і самоорганізується у нових життєвих умовах" [3, с. 41].

У першому півріччі після втрати роботи особистість використовує власні реальні можливості [3], зокрема, на наш погляд, рівні інтенсивності амбівалентності. Особи із гармонійним виявом амбівалентності впевнені у власному успіху в пошуках роботи; особи з неузгодженим виявом – коливаються при працевлаштуванні, проте люди з дисгармонійною розбалансованою амбівалентністю налаштовані на неуспіх, агресивні, безпорадні чи імпульсивні при пошуку роботи.

Зелінська Тетяна Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України (Київ).

Zelins'ka Tetiana Mykolaivna, Dr. S. (Psychol.), Professor, Ukrainian State Employment Service Training Institute (Kyiv).

© Зелінська Т.М., 2015

© Zelins'ka T.M., 2015

У другому півріччі після втрати людиною роботи відбувається посилення негативних сторін її особистісних властивостей [3], у т.ч., на нашу думку, амбівалентності особистості, що збільшує її дисгармонійні вияви та вимагає від особи додаткових зусиль в її гармонізації. Результати дослідження, проведеного О.М. Дьомінім, доводять, що довгострокові безробітні (понад 12 місяців) у кілька разів частіше, ніж зайняте населення, відзначають погане психологічне самопочуття та незадовільний стан фізичного здоров'я. Деякі дослідники описують також якісно нові або загострені характерологічні особливості людей на фоні тривалого безробіття [1, 3, 7].

Отже, саме у першому півріччі безробіття людини психологові служби зайнятості слід сконцентруватися на диференційованій допомозі особам з різним виявом амбівалентності. Враховується сенситивний період взаємовпливу реальної ситуації та переживань безробітного, що обумовлює ефективність надання адекватної психологічної допомоги. Компетентність психологів служби зайнятості повинна спрямовуватися на посилення професійної здатності працювати з цілісною особистістю безробітного, враховуючи в динаміці її певні типологічні та індивідуальні особливості амбівалентності.

Дослідження реального психологічного феномена амбівалентності особистості дозволяє розробити шляхи практичної допомоги як для певних груп безробітних, так і окремих особистостей. Амбівалентність як єдність позитивної і негативної оцінки є динамічною властивістю особистості, зокрема безробітного, що діє як варіативний регулятор поведінки. Це психологічне явище впливає на вияви особистості, визначаючи її здатність до освоєння, адаптації соціального та індивідуального простору життя [5].

Помірна суперечність позитивного й негативного особистісної амбівалентності сприяє її інтеграції, індивідуальному й груповому зростанню, прагненню до взаємодії з людьми, толерантності, самоефективності, доброзичливості, творчості. Наше розуміння змісту поняття "особистісна амбівалентність" відрізняється від існуючих, оскільки ми розглядаємо її як стійку особистісну властивість психічно здорової особи у формі переживання.

Амбівалентність особистості – це *особистісна властивість, яка притаманна кожному індивіду і виявляється в оцінці одного об'єкта в одночасній чи послідовній подвійності позитивних і негативних сторін мотивів, емоцій, когніцій, поведінки* [6, с. 38].

Зростання опору між позитивною і негативною оцінкою одного об'єкта (себе, начальника, що звільнив з роботи, членів сім'ї, товаришів по роботі тощо) набуває у безробітних дезадаптивні вияви амбівалентності, стан високої напруги. Якщо амбівалентність тривалий час досить інтенсивна, то страждання, які її супроводжують, знаходять як індивідуальне, так і типове вираження у групі безробітних в агресії, безпорадності, адикціях, убивствах, суїцидах та ін. Високоамбівалентні безробітні мають інтенсивні як негативні, так і позитивні сторони суперечливої оцінки, ділять людей на тих, хто "проти" чи "за" них. І тому виникає спотворена соціально-психологічна дійсність лише "чорного" і "білого" кольорів, що блокує ефективні пошуки роботи, власні конструктивні зміни особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Типологічний підхід є традиційним для психології, зокрема при визначенні типів особистості, її феноменів (акцентуацій, маніпуляцій тощо). Психологічний тип – це модель, яка відповідає групі явищ, що мають особливі характеристики. "Тип становить собою репрезентант певної психологічної реальності, якості якої не зводяться до суми її компонентів" [4, с. 302]. Типологізація здійснюється на основі певних критеріїв (Б. Додонов, В. Міллер, Ф. Ріман, С. Ролнік, Л. Собчик та ін.). Б. Додонов вважав, що тип є певним варіантом координації внутрішнього світу особистості шляхом об'єднання навколо найпотужнішого критерію. На його думку, цю функцію виконує гармонійність як внутрішня організованість особистості шляхом об'єднання її різних граней [4, с. 300–304].

Р. Мей також наголошував на необхідності двовимірності особистості у цілісному гармонійному існуванні. У людей не вистачає сили прийняти на себе відповідальність і самостверджуватися, усвідомлюючи джерела і гарного, і поганого всередині себе. Учений вважав одновимірність, навіть лише з позитивним спрямуванням, невинністю, яка заважає бути відповідальною та зрілою людиною [9, с. 318].

К. Роджерс щодо цього писав, що людина, яка відкрита своєму досвіду та самостійна, враховує протилежні реалії, є гармонійною, діє помірковано [13, с. 463]. В. Франкл також вважав амбівалентність особистості основою її гармонійності і, що найголовніше – умовою існування духовності особистості. "Людині насправді необхідна не рівновага, а, швидше, прагнення й боротьба за мету, гідну її, ... це "геодинаміка", тобто духовна динаміка у полярних частинах" [15, с. 250].

Ф. Ріман розрізняє чотири основні типи особистостей (шизоїдний, депресивний, нав'язливий, істеричний), у яких з раннього дитинства амбівалентність діє як суперечність свідомої потреби й неусвідомленого страху [12]. В. Міллер, С. Ролнік визначають вияви амбівалентності клієнта за двома показниками – ступінь довіри до себе та значення власних змін. Учені описують чотири типи амбівалентних особистостей [18].

Л. Собчик на основі амбітендентності як єдності внутрішньо вагомих суперечностей розрізняє три типи особистості: конкордантно-нормальний (інтегрований, адаптований); дискордантно-нормальний (частково-інтегрований, адаптація вимагає вольових зусиль); дискордантно-межовий (незначна інтегрованість, часткова дезадаптованість). Амбівалентність, на думку вченої, відіграє провідну роль в утворенні типів особистості [14, с. 39–41]. Отже, найбільш оптимальним при визначенні типів особистісної амбівалентності є її конкордантність (збалансованість, узгодженість, гармонія) та дискордантність (розбалансованість, неузгодженість, дисгармонія) [2, с. 366], що розглядаються нами як типи особистісної амбівалентності.

Мета статті – розкрити сутність типів амбівалентності особистості безробітних для професійного використання цих знань психологами служби зайнятості та надання цим особам психологічної допомоги.

Виклад основного матеріалу дослідження. Структурно-динамічна модель особистісної амбівалент-

Типологія амбівалентності особистості

№ п/п	Типи	Критерії				Показники		
		Прагнення прийняття – страх знехтування	Фрустраційна толерантність – фрустраційна інтолерантність	Доброзичливість – агресивність	Інтегральне “Я” – дезінтегральне “Я”	Динаміка протилежностей	Двовимірність Одновимірність	Інтенсивність опору
1	Конкордантно-гармонійний (життєрадісно-толерантний)	+ –	+ –	+ –	+ –	актуальне і потенційне	* *	слабка
2	Конкордантно-нестійкий (пригнічено-доброзичливий)	– +	+ –	+ –	+ –	актуальне і потенційне	* *	помірна
3	Дискордантний (конфліктно-афіліативний)	+ –	– +	– +	– +	актуальне і актуальне	* *	сильна

Примітки: + позитивне; – негативне; ** одночасна двовимірність; * послідовна одновимірність

ності [6] дає підстави взяти за основу її типології критерії та показники, які наведені в таблиці.

Характеристика амбівалентності особистості безробітних, згідно з таблицею, має три основні типи: конкордантно-гармонійний, конкордантно-нестійкий і дискордантний. Феноменологічне втілення кожного типу має варіативність. Ми розкриємо змістовно-сміслову наповнення зазначених типів як певний психологічний образ особи безробітного, який переживає одночасно інтегральність “Я” й дезінтегральність “Я”, а саме: життєрадісно-толерантний, пригнічено-доброзичливий, конфліктно-афіліативний.

Конкордантно-гармонійний тип особистісної амбівалентності, представників якого ми називаємо *життєрадісно-толерантними*, характеризується збалансованими, узгодженими та гармонійними переживаннями, оскільки аналізується, усвідомлюється та приймається слабкий опір між позитивними і негативними сторонами суперечностей.

Толерантне поєднання позитивного і негативного в думках, емоціях, поведінці (процес збалансованості), згідно з таблицею, відкриває можливості процесу ціннісно-сміслової узгодженості в одночасну двовимірність. Полярності залишаються як природні сторони двовимірного існування людей (Р. Мей). Напруження, опір між протилежностями слабкий, бо кожна з них усвідомлюється і знаходиться в актуальній чи потенційній частині амбівалентності. Інтеграція позитивного і негативного відбувається, коли ціннісно посилюється актуальна та ціннісно зменшується потенційна частини. Внаслідок цього утворюється конкордантно-гармонійна амбівалентність особистості.

У безробітних цього типу афіліативні мотиви бути прийнятими в товариських, дружніх, любовних стосунках виявляються нормативно з повагою до себе та інших. Ці люди відверті, вірять собі, але мінімально виявляють острах не бути нав'язливими у спілкуванні. Завдяки відкритості, товариськості ці безробітні особи активно та конструктивно намагаються пережити неприємності. Про-

фесійна підготовка та перепідготовка як подолання травмуючої ситуації безробіття їх цікавить, оскільки сформована відповідальність, внутрішня мотивація до пізнання.

У осіб цієї групи безробітних фрустраційна толерантність є виваженою життєвою позицією, оскільки вони адаптовані до реальності буття та вважають, що в житті буває і добре, і погане (“життя прожити – не поле перейти”). Урівноваженість, уміння себе контролювати, турбуватися про себе дозволяють їм залишатися розсудливими, йти на контакт із психологами служби зайнятості. Адже такі люди не забувають власної агресивності, яка може посилитися, якщо вони перестануть себе контролювати у важкій життєвій ситуації.

Ці безробітні забезпечують собі соціальну підтримку (поговорити, обговорити, отримати цінну інформацію тощо) з різними людьми стосовно вирішення своєї проблеми. Вони мають план пошуку роботи, намагаються не знижувати соціальний статус, оскільки вміють чекати і досягати бажаної мети. У їх поведінці домінує доброзичливість, а в разі необхідності, зокрема при захисті своїх вітальних потреб, реалізують конструктивну агресію.

Отже, життєрадісно-толерантні особи в ситуації втрати роботи здійснюють одночасне прийняття суперечностей позитивного й негативного, що дає можливість усвідомити реальність і посилити надію на вирішення проблеми. Життєрадісно-толерантні особистості посилюють прагнення та конкретні вміння пошуку роботи, здатність узгоджувати амбівалентні оцінки, що дозволяє їм сконцентрувати власні можливості на пошуку гідної роботи.

Психологічна допомога полягає в тому, щоб ці безробітні не втрачали своєї внутрішньої мотивації до гармонійної амбівалентності, зберігали віру в себе, знаходили підтвердження свого прагнення подолати безробіття в референтному оточенні (товаришів, друзів, членів сім'ї і т.п.), не знижували соціального інтересу, толерантності, доброзичливості та самоконтролю.

Конкордантно-нестійкий тип амбівалентності особистості, представників якого ми називаємо *пригніче-*

но-доброзичливими безробітними (див. табл.), характеризується в мотиваційній сфері домінуванням негативною стороною амбівалентності страхом знехтування, а прагнення прийняття у них виконує компенсаторну функцію. Потреба у прийнятті та підтримці з боку інших людей нав'язливо пропонується пригнічено-доброзичливими безробітними, що викликає у інших товаришів та близьких певне обмеження контактів з ними. Прагнення об'єднатися з іншими людьми сприяє розвитку в цих осіб близьких контактів (таких як допомога, піклування, постійне знаходження разом). Найменше дистанціювання від них переживається як страх бути покинутими, самотніми. Агресивність має дефіцитарний непрямий характер – скарги, нарікання, сором'язливість, підвищена турботливість. Сексуальність для них менш значуща, ніж симпатія, ніжність, любов. Домінування в афективно-когнітивній сфері цих осіб фрустраційної толерантності, у поведінковій – доброзичливості забезпечує гуманність взаємин з людьми. Уникнення страху знехтування не дає можливість його усвідомити, що призводить до середньої інтенсивності опору, напруження між прагненням до прийняття та страхом знехтування. Однак безробітні цього типу особистісної амбівалентності спроможні вольовими зусиллями узгодити суперечності з позитивним домінуванням. Конкордантність для цих осіб є свідомим утворенням, яке постійно знаходиться під власним контролем, оскільки страх знехтування – потужна руйнівна мотивація.

Отже, пригнічено-доброзичливі безробітні спроможні після коливань між допомогою інших і власними зусиллями у подоланні ситуації неспроможності працювати доволі швидко здійснити збалансування цих прагнень у гармонійну амбівалентність. Ці особи здатні адекватно взаємодіяти з практичним психологом служби зайнятості, переконати себе розпочати цілеспрямований пошук роботи та знайти роботу. Попередній соціальний статус цих безробітних не завжди зберігається, проте найчастіше кар'єрне зростання відбувається навіть на новій, достатньо неprestижній посаді.

Психологічна допомога з гармонізації неузгодженої особистісної амбівалентності у пригнічено-доброзичливого типу осіб полягає у зміцненні їх власної автономії, індивідуальності та самоконтролю.

Дискордантний тип особистісної амбівалентності, представників якого ми називаємо *конфліктно-афілятивними безробітними* (див. табл.), має домінування у мотиваційній сфері прагнення прийняття, в афективно-когнітивній сфері – фрустраційної інтолерантності, у поведінковій – деструктивної агресії. Вони легко починають спілкуватися, оскільки оптимізм демонстративний, але потім стосунки перетворюються на суцільне маніпулювання. Прагнення до домінування, неадекватність у розподілі влади цих осіб стають бар'єром в адекватній взаємодії з керівництвом, товаришами, близькими людьми, а також психологом. Домінування негативних сторін у двох сферах амбівалентності (афективно-когнітивній, поведінковій) створює потужний опір позитивним виявам особистості. Відповідно посилюються захисні, компенсаторні механізми в мотивації: прагнення прийняття перетворюється на потребу у власній безпеці. Ці безробітні

все наполегливо контролюють, піддають сумніву взаємини з психологом, не довіряють або залишають все як є, уникають докладати власні зусилля при пошуку роботи, звинувачують "усіх і за все". Вони нехтують власним соціальним статусом, роботу для них знаходять близькі люди або випадкові особи. Почуття провини намагаються подавити аддикціями (алкоголем, наркотиками, сексоголізмом тощо).

Кожна думка, емоція таких безробітних супроводжуються протилежною думкою, емоціями. Сильний опір між потребою у прийнятті рішень іншими людьми та переживанням страху знехтування веде до фіксації на негативних деталях. Розбалансована, неузгоджена амбівалентність у цих безробітних супроводжується постійною ворожістю, яка блокує прийняття реальності безробіття та пошуку роботи. Потреба у прийнятті і деструктивна їх агресія утворюють високу амбівалентність особистості. Симпатію, дружбу, любов вони намагаються розважливо стримувати (причіпки, сумніви, скупість). Їх агресія непередбачувана, за нею приховується пристрасть до влади, насилля, реалізується з прагненням наблизитися до людей, яке перетворюється на владу над ними. Таким чином, конфліктно-афілятивні безробітні здійснюють послідовну ціннісну одновимірність шляхом чергування позитивного й негативного, що утворює дисгармонійну амбівалентність як переживання розбалансованості, неузгодженості власної індивідуальності.

Психологічна допомога цим безробітним полягає в тому, щоб вони посилити адекватну внутрішню мотивацію до змін, знизили інтенсивність опору суперечностей в афективно-когнітивній, поведінковій сферах особистісної амбівалентності, усвідомили переживання цілісності (інтегрального "Я" – дезінтегрального "Я") власної індивідуальності.

Висновки. Встановлено та описано у відповідності до певних критеріїв типи виявів амбівалентності безробітних, цілеспрямований психологічний вплив на які сприятиме узгодженості, гармонії суперечливих оцінок цих осіб та виходу з важкої життєвої ситуації.

Презентовані три типи особистісної амбівалентності безробітних, з яких конкордантно-гармонійний і конкордантно-нестійкий мають помірний опір переживання звільнення з роботи та прагнуть до працевлаштування. Дискордантний тип характеризується чергуванням негативною чи позитивною оцінкою, що обумовлює сильний опір, переживання розбалансованості, дисгармонійності в реальній ситуації безробіття та відмову від працевлаштування чи неефективний пошук роботи.

Психологічна допомога цим безробітним повинна спрямовуватися на узгодження, гармонізацію амбівалентності їх внутрішнього світу, що дозволяє посилити здатність до пошуку роботи і працевлаштування.

Психологи служби зайнятості можуть використовувати розкриті вище особливості типів амбівалентності безробітних для практичного втілення, що посилить їх професійну компетентність.

Перспективи подальших розвідок. Динаміка проведення психологічного консультування амбівалентних безробітних дозволить розширити і поглибити наукові доробки щодо зростання професійності служби зайнятості України.

Список використаних джерел

1. Башук Л.П. Експериментальне вибіркове дослідження та соціально-психологічний аналіз поведінки безробітної молоді з питань трудової мотивації / Л.П. Башук // Україна : аспекти праці. – №3, 2008. – С. 13–18.
2. Большой толковый психологический словарь : в 2 т. / [сост. А. Ребер] ; [пер. с англ.] – М. : Вече, АСТ, 2003. – Т. 2 (П–Я). – 560 с.
3. Дёмин А.Н. Психологические механизмы поведения личности в условиях безработицы / А.Н. Дёмин // Психологический журнал. – Т. 27, №2, 2006. – С. 28–43.
4. Додонов Б.И. Гармоническое развитие и типологическое своеобразие личности / Б.И. Додонов // Методологические проблемы формирования и развития личности [ред. Л.И. Анцыферова]. – М. : Наука, 1981. – С. 284–305.
5. Зелінська Т.М. Амбівалентність особистості : Теорія, діагностика і психокорекція : навч. посіб. / Т.М. Зелінська. – К. : Каравела, 2010. – 256 с.
6. Зелінська Т.М. Психологія особистісної амбівалентності в юнацькому віці : монографія / Т.М. Зелінська. – Суми : Університетська книга, 2013. – 432 с.
7. Корчевна О.В. Психологічні чинники формування активності безробітних на ринку праці : Автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / О.В. Корчевна; ІПК ДСЗУ. – К., 2006. – 22 с.
8. Леана К. Как справиться с потерей работы / К. Леана, Д. Фельдман. – М. : Нива России, 1995. – 176 с.
9. Мей Р. Сила и невинность / Р. Мей ; пер. с англ. А.П. Попогребского и др. ; [под общей ред. Д.А. Леонтьева]. – М. : Смысл, 2001. – 319 с.
10. Михайлова Н.Б. Опыт психологического исследования ситуации безработицы // Психол. журн. – 1998. Т. 19. №6. – С. 91–102.
11. Осницкий А.К. Саморегуляция активности субъекта в ситуации потери работы / А.К. Осницкий, Т.С. Чуйкова // Вопросы психологии. 1999. №1. – С. 92–104.
12. Римап Ф. Основные формы страха / Ф. Римап ; [пер. с нем.]. – М. : Алетей, 1998. – 336 с.
13. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К. Роджерс; пер. англ.; [общ. ред. и предисл. Е.И. Исениной]. – М. : Прогресс, 1998. – 480 с.
14. Собчик Л.Н. Введение в психологию индивидуальности / Л.Н. Собчик. – М. : Институт прикладной психологии, 1998. – 512 с.
15. Франкл В. Доктор и душа / В. Франкл ; [пер. с англ. А.А. Борева]. – СПб. : Ювента, 1997. – 285 с.
16. Darity W.Jr. Social psychology, unemployment and macroeconomics / W.Jr. Darity, A.H. Goldsmith // J. of Economic Perspectives. 1996. V. 10. №1. – P. 121–140.
17. Darity W.Jr. Unemployment, social psychology, and unemployment hysteresis / W.Jr. Darity, A.H. Goldsmith // J. of Post Keynesian Economics. 1993. V. 16. №1. – P. 55–73.
18. Miller W.R. 2 Motivational interviewing : Preparing people to change addictive behavior / W.R. Miller, S. Rollnick. – New York : Guilford Press, 2002. – 428 p.

Стаття надійшла 11.12.2014

УДК 159.9:331.105

Н.А. Побірченко
Pobirchenko, N.A.

Організація психологічного партнерства у професійній діяльності молодих фахівців на ринку праці

Organization of Psychological Partnership in Professional Activities of Young Specialists in the Labour Market

У статті запропоновано організаційні засади психологічного партнерства, які дозволять молодим фахівцям на ринку праці усвідомити: людина – суб'єкт праці; предмет, мета, завдання та продукт праці визначаються людиною індивідуально. Організацію психологічного партнерства в умовах ринкових відносин обґрунтовано як соціум, в якому діють різні способи спонукань людини до праці.

Ключові слова: партнерство, психологічне партнерство, соціум-організація, індивідуальність, професійна ідентичність, суб'єкт, самопізнання.

This article proposes the organizational principles of psychological partnership that will make it possible for young specialists in the labour market to realize that a person is the subject of labour; the subject, objective, task and product are determined by the person individually. The organization of psychological partnership in market-oriented relations has been justified as a society in which there are different means for motivating people to work.

Keywords: partnership, psychological partnership, social medium organization, personality, professional identity, subject, self-knowledge.

Постановка проблеми. Конституцією України (ст. 43) проголошено та затверджено права і свободу людини на

Побірченко Неоніла Антонівна, доктор психологічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка, Інститут Людини, кафедра загальної, педагогічної і вікової психології (Київ).

Pobirchenko, Neonila Antonivna, Dr. S. (Psychol.), Professor, Dept of General, Age and Pedagogical Psychology, Institute of Human Sciences, Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv).

© Побірченко Н.А., 2015

© Pobirchenko, N.A., 2015

працю. Людина вільно обирає працю. В основу взаємодії людини і праці покладено стратегічно орієнтовану на життєвий комфорт ідею – бути суб'єктом економічної стабільності у суспільстві.

Практика працевлаштування випускників, ситуації безробіття вносять суттєві зміни в організацію психологічного партнерства:

– зростає роль “людського чинника”. На готовність особистості до конкретної діяльності впливають її якості як суб'єкта діяльності;